

75 anys d'eficàcia

FRANCESC PÉREZ MORAGON

Editor (Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana-UV)

DE VEGADES SENTS algú que se'n queixa: «hi ha massa commemoracions; ens passem la vida celebrant aniversaris». És així exactament? No ho sé, crec que caldria jutjar cada cas per separat a fi de poder decidir amb un mínim d'equanimitat quins aniversaris tenen una verdadera utilitat civil i quins responen només a l'una o altra estratègia d'origen institucional o merament personal. En qualsevol cas, em sembla plenament justificat que d'una manera aïllada, seguint el ritual de les xifres cronològiques, es recorde enguany públicament l'acord històric de 1932, com ho han fet les universitats públiques valencianes i com ho fan ara l'Acadèmia Valenciana de la Llengua i l'Institut d'Estudis Catalans. Més encara, crec que la significació transcendental d'aquell fet hauria de ser molt més divulgada, perquè sense ell la difusió escrita, l'ensenyament i l'aprenentatge del valencià, el mateix procés de normalització del seu ús –per migrat que haja estat–, haurien estat impossibles o molt difícils.

La commemoració obliga a pensar en les persones que construïren aquell acte simbòlic, pel qual s'adoptava, amb algunes variants, la normativa ortogràfica oficialitzada per l'Institut d'Estudis Catalans anys enrere i de seguida utilitzada per diversos escriptors, periòdics i editorials del País Valencià. Hi hagué nombrosos signants de les Normes

refrendades a Castelló de la Plana aquell desembre de 1932, sobre els quals, com sobre la resta de l'episodi, ha donat moltíssima clarícia Vicent Pitarch amb les seues investigacions, però abans hi hagué uns protagonistes que prengueren la decisió de parlar sobre la possibilitat d'acord i feren les passes necessàries per a evitar obstacles i controvèrsies. El director de *Las Provincias*, Teodor Llorente i Falcó, en un article al seu diari, citava nominalment i per aquest ordre, pel paper que havien jugat en l'èxit del projecte, Emili Gómez Nadal, Àngel Sánchez Gozalbo, Lluís Revest i Corzo, Gaetà Huguet i Segarra, Joaquim Reig, Adolf Pizcueta i Salvador Carreres Zacarés. En definitiva, un grup de persones que potser pensaven de manera distinta sobre algunes coses importants –pensem, per exemple, en un Huguet que era republicà d'esquerra, mentre que Reig fou diputat per la Lliga–, i que fins i tot en qüestions ortogràfiques i lingüístiques podien tenir preferències divergents, però que saberen situar per davant de tot la necessitat inexorable de proporcionar a la societat en què vivien un instrument normatiu que permetera un ús escrit més freqüent de la llengua.

Hi hagué, doncs, uns protagonistes individuals, però, en la meua opinió, la seua coincidència responia a una situació política que l'exigia. La República, proclamada l'abril de l'any anterior, havia obert el camí per a unes expectatives de normalització lingüística que a Catalunya resultava més fàcil d'acomplir perquè hi havia un grau de consciència nacional molt més elevat i uns precedents molt pròxims que s'havien desenvolupat durant la Mancomunitat, mentre que al País Valencià, a més de la dificultat de partida que suposava un nivell molt inferior de consciència, i fins i tot de fidelitat lingüística, hi havia un altre entrebanc: la falta d'una normativa ortogràfica acceptada majoritàriament. Es parlava d'aconseguir l'entrada del valencià

a l'àmbit escolar, un organisme tan representatiu com l'Ajuntament de València ja estava publicant bans i edictes municipals en valencià des del mateix 14 d'abril, havia aparegut la reivindicació d'un Estatut d'Autonomia, que necessàriament havia d'incloure un tractament adequat per a l'ús oficial del valencià, algunes associacions privades manifestaven el propòsit d'utilitzar el valencià en els seus actes, contràriament al que havien fet fins aquell moment. Tot aquest ambient, en definitiva, feia més evident que calia arribar a un acord. Si no, amb quina ortografia estarien redactats els llibres de text per a l'ensenyament?, com haurien d'escriure el valencià els funcionaris del govern autonòmic que s'estava reclamant?

El sentit de la responsabilitat dels promotors de les normes i dels seus signants –persones i institucions– estigué, per tant, a l'altura d'una exigència civil que es pot qualificar d'històrica. És cert que després no hi hagué Estatut d'Autonomia, per bé que se'n fessen diversos projectes. És veritat que el valencià només arribà a unes poques escoles gràcies al voluntarisme d'alguns mestres –Carles Salvador, tan vinculat amb la divulgació de les Normes, Enric Soler i Godes i alguns altres– i que solament durant la guerra, i de forma quasi testimonial, s'obtingué del govern central l'aprovació d'unes signatures voluntàries en valencià per a instituts d'ensenyament secundari. És més ver, encara, que la victòria de Franco socarrà d'arrel qual-sevol possibilitat de dur endavant les reivindicacions lingüístiques –i no sols lingüístiques– dels primers anys trenta, mentre existí la República. I, tanmateix, la virtualitat de les Normes de Castelló, la seua vigència, la seua innegable eficàcia instrumental, es mantingueren incòlumes, malgrat el temporal. En les dècades successives, i fora d'algun cas pintoresc, aquella normativa, ajustada i millorada per nous gramàtics i estudiosos, fou aplicada per totes

les persones i les institucions, oficials o privades, que publicaven en valencià.

I és això, sens dubte, el que ara celebrem, l'aparició d'un instrument que mostraria una eficàcia permanent malgrat les circumstàncies adverses. Recordem aquell fet i també els noms dels qui el feren possible, el valor civil d'una voluntat d'acord al servei del país. Entre ells és particularment digne de memòria, ja que enguany s'escau el centenari del seu naixement, Gómez Nadal, que ja vell, en l'exili, en un diari que portà durant anys, i que aviat editarà la Càtedra Joan Fuster (Publicacions de la Universitat de València), relacionava sota el títol *Itineraris i descobertes* els viatges que havia fet en la joventut. En una línia de la llista, a molts anys i moltes quilòmetres de distància, no oblidà d'apuntar: «1932: Castelló: les normes ortogràfiques: desembre».

El País, 22 de novembre de 2007, «Quadern», pp. 1-2.